

Nr 38.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1924 kl. $\frac{1}{2}$ 10 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående elev- och lärlingsavgifterna vid de till Alnarp förlagda skolor samt till Alnarps egendom m. m.

(1:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 27, av herr *Paulsen* har föreslagits, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att vid alla de skolor, som äro förlagda till Alnarp jämte Alnarps egendom, elev- och lärlingsavgifterna måtte inlevereras till institutet samt att såväl Alnarps egendom som samtliga å Alnarp förlagda skolor till institutet erlægga skäligen ersättning för elevernas och lärlingarnas arbete.

I den av Kungl. Maj:t den 29 juni 1923 för Alnarps egendom fastställda inkomst- och utgiftsstaten för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 upptagas, bland annat, å inkomstsidan ett belopp av 18,000 kronor i elevavgifter samt å utgiftssidan ett belopp av 32,000 kronor för kosthåll för lärlingar ävensom 19,000 kronor i beräknat kontant överskott.

Motionären riktar sig mot att — på sätt framginge av de för budgetåret 1923—1924 av Kungl. Maj:t fastställda inkomst- och utgiftsstaterna vid Alnarps egendom och dit förlagda skolor — nämnda skolor och egendom var för sig uppbure elev- och lärlingsavgifter samt gratis tillgodogjorde sig elevernas arbetskraft, ett förhållande, som enligt motionärens mening vore ägnat att giva en oriktig bild av det ekonomiska resultatet av verksamheten därstädes. Till rättelse härav föreslår motionären, att beträffande ifrågavarande skolor och egendom elev- och lärlingsavgifter måtte inlevereras till lantbruksinstitutet samt skolorna och egendomen åläggas erlægga skäligen ersättning för elevernas och lärlingarnas arbete, och uttalar motionären till slut rörande Alnarps egendom, att »ett sådant förfaringssätt torde ha tvingat till en omläggning av driften så, att egendomen verkligen kunde bära sig, då det komme att ligga i öppen dag, att jordbruket vid denna så goda egendom bedrives på ett sådant sätt, att den inte bär sig, vilket är så mycket mera anmärkningsvärt, som man inte har vare sig räntor eller amortering att betala.»

I anledning av motionen har styrelsen för lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp till jordbruksutskottet inkommit med en skrivelse av den

13 februari 1924 med upplysningar angående vissa ekonomiska förhållanden vid Alnarps egendom och lantbruksskola.

Av skrivelsen inhämtas bland annat följande:

Styrelsen framhåller till en början, att en för ett lantbruk ett år i förväg upprättad inkomst- och utgiftsstat ej kunde lämna några säkra hållpunkter för driftresultatets bedömning, enär detta till väsentlig grad bestämdes av skörderesultatet och konjunkturerna vid skördens försäljning eller förädling genom animal produktion. Vid beräkningen av egendomens kontanta överskott hade styrelsen alltid följt den principen att ej beräkna överskottet högre än det verkliga kunnat förväntas bliva, varför det verkliga överskottet i regel blivit avsevärt högre än det beräknade.

Motionären syntes anse, att lantbruksskolan vore en för egendomen synnerligen fördelaktig institution och att utgifterna för kost åt lärlingar utgjorde enda vederlaget för lärlingarnas arbete vid egendomen. Så vore emellertid icke förhållandet. I motsats till övriga lantbruksskolor i landet, även Ultuna, åtnjote Alnarps lantbruksskola icke statsanslag, vare sig i form av anslag till skolan eller i form av löner eller dyrtidstillägg till lärare, utan samtliga kostnader för skolan, i den mån de ej bestredes med lärlingsavgifter, utginge ur Alnarps egendoms medel.

Vid skolan undervisades årligen 24 frilärlingar och 20 betalande lärlingar, vilka tillsammans utgjorde cirka 8,300 dagsverk per år, varav dock ett ej obetydligt antal utgjordes av rena övningsdagsverk (vid turer som rättare, i maskinskötsel och dylikt) utan något nämnvärt produktivt värde. Frilärlingarna erhöles i enlighet med skolans stadgar fri kost, bostad och uppvärmning, fria sängkläder och sänglinne, läkarevård och medicin. Betalande lärling erlade en avgift, som med 100 kronor överstege den avgift skolan hade att erlægga för hans kost, men erhöles fri bostad med uppvärmning, fri läkarevård och medicin. Egendomens kostnader för lantbruksskolan utgjordes alltså av utgifter för kost, uppvärmning och belysning, städning, tvätt och renhållning, sängkläder och sänglinne, läkarevård och medicin, undervisningsmaterial och löner till de lärare, som ej avlönades av lantbruks- och mejeriinstitutet. Av ett sammandrag över Alnarps lantbruksskolas inkomster och utgifter för år 1922 framginge, att dessa utgifter uppgått till sammanlagt 64,359 kronor 16 öre. Då lärlingarnas avgifter utginge till 20,663 kronor 40 öre, utgjorde nettokostnaden 43,695 kronor 76 öre.

Egendomens inkomster av lantbruksskolan begränsades till värdet av de dagsverken lärlingarna utgjorde. Enligt en skrivelsen bifogad tablå över medelkostnaden av lärlings- och mansdagsverkspriser vid Alnarps egendom under åren 1913—1922 ställde sig kostnaden för lärlingsdagsverken i det närmaste lika hög som för mansdagsverken. Toges vidare hänsyn till, att ett icke obetydligt antal lärlingsdagsverk åtginge som rena övningsdagsverk samt att under sommaren lärlingarna i icke ringa utsträckning användes till sådana arbeten, som med lika gott resultat men billigare kunnat utföras med annan arbetskraft, framginge tydligt, att de produktiva lärlingsdagsverkerna vore lika dyra som andra mansdagsverken. Därtill komme, att inventariekostnaden vid en skolegendom alltid ställde sig högre än vid andra egendommar av motsvarande storlek och beskaffenhet och större krav ställdes också på arbetets ledning och övervakning.

Lärlingarna vid Alnarps lantbruksskola vore sålunda ej den billiga och för Alnarps egendom ekonomiskt fördelaktiga arbetskraft motionären syntes antaga. Att motionärens uppfattning ej vore riktig bestyrktes även därav, att lantbruksskolor, trots det understöd av statsmedel de åtnjote, ej vore särskilt

eftersträfvade och den förnämsta anledningen härtill torde ej vara någon annan än den, att de ej vore vidare fördelaktiga för skolegendomarnas ekonomi.

För bemötande av motionärens påstående, »att jordbruket vid denna så goda egendom bedrivs på ett sådant sätt, att den inte bär sig», har styrelsen angående driftresultatet och därpå inverkan faktorerna meddelat följande.

Under 10-års perioden 1913—1922 hade egendomen lämnat ett kontant överskott av kronor 482,925: 47, varav kronor 322,082: 48 inlevererats till statsverket och återstoden, kronor 160,842: 99, använts enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens bestämmande till byggnadsändamål m. m. (till nybyggnader vid arrendegårdarna, till nybyggnad vid institutionen för ärftlighetsforskning, till elektrifiering, till brandsläckningsanordning m. m.). Under nämnda period hade dessutom kronor 62,234: 78 använts till bestridande av utgifterna för institutets jordbruksförsök och vid institutionen för ärftlighetsforskning. Det sammanlagda kontanta överskottet av lantbruket uppginge alltså i medeltal per år under denna period till kronor 54,516: 03, vilket torde utgöra mycket god ränta på det kapital staten nedlagt uti Alnarps jordbruk.

Skulle driftresultatet vid Alnarps egendom bedömas rättvist, måste också hänsyn tagas till sådana faktorer, som verkade hämmande på egendomens avkastning. Sälunda vore egendomen icke i tillfälle att draga fördel av de goda priser, som mjölk från reaktionsfri besättning betingade i Malmö, ty egendomens mjölk måste levereras till institutets eget mejeri. Då detta som bekant vore landets enda försöks- och provningsmejeri, måste driften vid detsamma i första hand tjäna undervisningen i mejerihantering och egendomens ekonomiska intressen komma först i andra hand. Egendomen hade därför alltid fått nöja sig med väsentligt lägre mjölkpris än som kunnat uppnås vid direkt försäljning i Malmö, och vilken betydelse detta hade för egendomens ekonomi, framginge tydligt därav, att varje öres höjning av mjölkpriset skulle ökat egendomens inkomst av försäld mjölk med c:a 6,000 kronor per år. Egendomen finge vidare ärligen för obetydlig ersättning utföra en mängd arbete och körslor till institutet, och ej heller till egendomen förlagda försök av olika slag och redskapsprovningar vore ägnade att höja dess avkastning. Mellanhavandena med institutet påkallade en dyrbarare kontorsorganisation än på andra egendomar, och egendomen hade även ett relativt dygt vägunderhåll.

Till sist har styrelsen även framhållit, att Alnarps egendom lika litet som andra jordbruk undgått den rådande lågkonjunkturen för jordbruket, och just den omständigheten, att egendomen på många sätt såsom påpekats vore förhindrad från att anlägga rent privatekonomiska synpunkter, vore icke ägnad att förbättra det ekonomiska resultatet av jordbruksdriften. Detta borde därför bedömas med hänsyn till egendomens ställning till lantbruksundervisningen.

Motionären har till utgångspunkt för sin kritik beträffande driften vid Alnarps egendom — på verksamheten vid de dit förlagda skolorna har han icke vidare ingått — tagit vissa ovan angivna poster i den av Kungl. Maj:t för innevarande budgetår fastställda staten.

Såsom styrelsen för lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp i sin berörda skrivelse ock framhållit kan givetvis ett för en lantegendom ett år i förväg upprättat statförslag icke lämna några säkra hållpunkter för bedömandet av driftresultatet, vilket i väsentlig grad är beroende av skörderesultatet och konjunkturerna vid skördens realiserande

Utskottet.

i den ena eller andra formen. I motsats till vad motionären synes förmena, ådagalägga ock de i institutsstyrelsens berörda skrivelse lämnade, på de faktiska förhållandena grundade uppgifter, att Alnarps egendom under tioårsperioden 1913—1922 lämnat ett kontant överskott av i medeltal 54,516 kronor 3 öre, vilket — särskilt i betraktande av den i viss mån bundna ställning i affärsavseende, som denna egendom till följd av vissa förpliktelser för tillgodoseende av lantbruksundervisningen vid Alnarp intager — enligt utskottets mening kan betecknas såsom ett gott resultat. Vad för övrigt angår själva det av motionären framställda förslaget, synes detta närmast avse en bokföringsfråga, varpå riksdagen torde sakna anledning att närmare ingå.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion II: 27 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 maj 1924.

På jordbruksutskottets vägnar:

O. Nilsson.

Närvarande: se utlåtande nr 34.
